

ФІНАНСИ

1.1 Загальна теорія фінансів

Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів. Предмет фінансової науки. Сутність фінансів. Необхідність та характерні особливості фінансів. Функції фінансів. Фінансова система. Структурна побудова і основи функціонування фінансової системи. Призначення та специфічні ознаки сфер та ланок фінансової системи. Управління фінансовою системою.

Генезис і еволюція фінансів. Виникнення терміну «фінанси». Історичний характер фінансів. Еволюція податків, бюджету та державного кредиту.

Становлення та розвиток фінансової науки. Історичні передумови виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві. Сутність та структура фінансової науки. Зміст системи фінансових наукових знань та інструментарій фінансової науки. Розвиток фінансової науки у XV- XIX ст. Світова фінансова наука у XX ст. Розвиток фінансової науки у сучасний період.

Фінансова політика і фінансове право. Фінансова політика, її сутність, види і значення. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики. Поняття та система фінансового права.

Податки і податкова система. Сутність, необхідність та види податків. Податкова політика і податкова система України. Організація податкової роботи та діяльність Державної фіскальної служби.

1.2 Державні фінанси і фінанси суб'єктів господарювання

Бюджет. Бюджетна система. Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету. Бюджетна політика і бюджетний механізм. Бюджетний устрій та бюджетна система. Економічна сутність і склад доходів бюджету. Видатки бюджету, їх сутність, склад і класифікація. Бюджетні права та бюджетна ініціатива. Бюджетний процес.

Бюджетний дефіцит. Поняття стану бюджетного фонду та дефіциту бюджету. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту. Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету.

Державний кредит. Економічна природа та роль державного кредиту. Форми державного кредиту та класифікація державних позик. Державний борг: сутність та соціально-економічні наслідки. Управління державним боргом.

Місцеві фінанси, бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання. Основи теорії місцевих фінансів. Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання. Бюджетна децентралізація.

Соціальні позабюджетні фонди. Необхідність, зміст і роль соціальних позабюджетних фондів. Становлення та розвиток соціальних позабюджетних фондів. Загальна характеристика соціальних позабюджетних фондів. Вітчизняна практика функціонування соціальних позабюджетних фондів.

Фінанси суб'єктів господарювання. Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації. Класифікація суб'єктів господарювання. Основи організації

фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ. Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади. Фінанси некомерційних організацій – об'єднань громадян. Фінансова діяльність підприємців - фізичних осіб.

Фінанси домогосподарств. Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси і сукупні витрати домогосподарства. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники. Особисті фінанси, їх розвиток в умовах ринку.

1.3 Фінансові ринки і міжнародні фінанси

Страховання і страховий ринок. Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Економічна природа і сутність страхування. Функції і принципи страхування. Класифікація страхування. Поняття страхового ринку, його структура. Державне регулювання у сфері страхування.

Фінансовий ринок. Фінансовий ринок у системі економічних відносин. Сегментація фінансового ринку. Характеристика інструментів фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку. Фінансові посередники: класифікація та функціональне призначення.

Фінансовий менеджмент. Сутність фінансового менеджменту. Фінансові рішення, їх розробка, прийняття та реалізація. Мета й основні завдання фінансового менеджменту. Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Принципи і функції фінансового менеджменту, їх характеристика. Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові.

Міжнародні фінанси. Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів

Фінансова безпека держави. Економічна безпека як багаторівнева система: поняття та базові елементи. Фінансова безпека: сутність і місце в системі економічної безпеки. Механізм та система забезпечення фінансової безпеки

Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою. Еволюція та сучасні риси фінансових систем країн з розвинутою ринковою економікою. Фінансова система Сполучених Штатів Америки. Фінансова система Федеративної Республіки Німеччини. Фінансова система Великої Британії. Фінансова система Франції. Фінансова система Японії. Загальна характеристика фінансів Скандинавських країн.

Фінанси Європейського Союзу. Етапи економічної інтеграції в Європі. Фінансова політика у контексті поглиблення європейської інтеграції. Валютно-фінансова конвергенція та особливості організації фінансів Європейського Союзу. Бюджет Європейського Союзу. Бюджетна стратегія і бюджетний процес. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. Валютна інтеграція. Спільна валютна політика та запровадження євро. Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики

Література

1. Буряк П. Ю. Фінанси: підручник / П.Ю. Буряк, С.Д. Смолінська, Н.Б. Татарин. – К.: Хай-Тек Прес, 2010. – 392 с.
2. Базилевич В. Д. Державні фінанси: навч. посібн. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – Київ : Атіка, 2010. – 820 с.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник / О.Д. Василик. – К.: НІОС.-2007.-241 с.
4. Глущенко В.В., Глущенко А.С., Глущенко О.В. Фінанси у рисунках, схемах і таблицях: Навч. посіб.- Львів: «Магнолія 2006», 2012. - 344 с.
5. Глущенко А.С. Фінанси: Навч. посіб./А.С.Глущенко/, Львів «Магнолія 2006», 2014. - 440 с.
6. Романенко О. Р. Фінанси : підручник для ВНЗ / О.Р. Романенко. –Міністерство освіти і науки України. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 310 с.
7. Сунцов О.О. Місцеві фінанси: навч. посіб.- К.: Центр учбової літератури, 2010. - 488 с.
8. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. перероб. доповн. - К.: Знання, 2012. – 687 с.
9. Фінанси: навчальний посібник / О. В. Гаврильченко, О. П., Полтініна, О. Є. Найденко та ін. ; за заг. ред. І. В. Журавльової. – Харків :ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2017. – 342 с.
- 10.Фінанси України: навчальний посібник / М.Карлін, О.Івашко, Н. Пронь.- вид-во Кондор, 2018. – 332 с.
- 11.Фінанси. Підручник /І.О.Лютий, С.Я.Боринець, З.С.Варналій та ін. за ред. д.е.н., проф.І.О.Лютого.- Київ; Видавництво ЛПРА – К, 2017. – 720 с.
- 12.Юшко С.В. Бюджетна система: підручник / С.В. Юшко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2018. – 384 с.

2. ГРОШІ І КРЕДИТ

2.1.Грошовий ринок і кредит

Сутність грошей та розвиток їх функцій в сучасних умовах. Виникнення грошей та їх сутність. Еволюція форм грошей. Функції грошей та їх розвиток. Теорії грошей. Реальні гроші. Ідеальні гроші. Фідуціарні гроші. Сутність та структура грошової системи. Види та еволюція грошових систем.

Грошові системи та їх еволюція. Еволюція грошових систем. Грошова система України. Платіжна система України.

Грошовий обіг та грошові потоки. Сутність та базова модель грошового обігу. Грошові потоки та їх балансування. Вимір грошової маси. Грошові агрегати та грошова база. Закони грошового обігу та швидкість обігу грошей.

Грошові розрахунки у господарській практиці. Безготівковий обіг та форми безготівкових розрахунків. Готівковий обіг та особливості його організації.

Грошовий ринок. Сутність грошового ринку та його інструменти. Грошовий попит і грошова пропозиція. Рівновага грошового ринку та механізм її забезпечення.

Необхідність кредиту, його сутність та функції. Джерела формування позичкового фонду. Сутність кредиту та його функції. Теорії кредиту.

Кредитний механізм: межі, принципи та форми функціонування. Межі кредиту. Принципи кредитування. Форми кредиту. Вексель як кредитне знаряддя обігу. Відсоток за кредит та його теоретичне підґрунтя.

Кредитна система України. Кредитна система України, її сутність та структура як провідні посередники.

2.2. Банки і фінансове посередництво в ринковій економіці

Виникнення банків, їх сутність. Банківська система України. Центральні банки. Генезис, функції та операції НБУ. Парабанківська система фінансових посередників. Комерційні банки як фінансові посередники та їх діяльність.

Баланс комерційного банку. Сутність балансу. Активи та пасиви балансу.

Сучасні операції комерційних банків: класифікація та характеристика. Лізингові, трастові операції. Банківські інвестиції. Створення грошей кредитними посередниками. Контроль та аудит за діяльністю комерційних банків.

НБУ, його сутність та функції. Генезис, функції та операції НБУ.

НБУ і валютне регулювання. Сутність валютних відносин та валютного ринку. Валютний курс та валютні операції. Валютні системи та валютна політика. Валютне регулювання та платіжний баланс.

Грошово-кредитна політика держави. Сутність, види та форми грошово-кредитної політики держави. Грошові реформи. Інфляція, її суть, види та наслідки. Роль грошей у ринковій економіці України.

Література

1. Глущенко В.В., Бандурка О.М., Глущенко А.С. Гроші і кредит. Підручник. Львів, «Магнолія», 2014.
2. Гроші та кредит: Навчальний посібник / Ільїна С.Б., Шило В.П., Кисла В.І., Шрамкова Н.І. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 368 с.
3. Колодізев О.В, Колесніченко В.Ф. Гроші і кредит. Підручник. К., «Знання», 2010. 615 с.
4. Любунь О.С., Любунь В.С., Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 351 с.
5. Матросова Л.М. Сучасні проблеми монетарної політики НБУ в умовах розвитку національної економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 23. С. 500–505.
6. М.М.Дученко, Ю.О.Єрешко, О.А. Шевчук Навчальний посібник: Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Гроші та кредит» [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» всіх спеціалізацій / КПІ ім. Ігоря Сікорського – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 108 с.
7. Щетинін А. І. Гроші та кредит : навчальний посібник / Щетинін А. І. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. – 163с.
8. Гроші та кредит [Електронний ресурс] : підручник / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. - Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - 892 с.

3. ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці. Фінансовий ринок та його сутність. Роль фінансового ринку в економічній системі. Модель кругообороту доходів та продуктів. Основні економічні суб'єкти фінансового ринку: домогосподарства, підприємства, держава, іноземний сектор.

Заощадження та інвестиції. Попит і пропозиція на фінансовому ринку та фактори, що на них впливають. Фінансові інструменти та їх різновиди. Класифікація фінансових інструментів. Функціональна та інституціональна структури фінансового ринку. Функції фінансового ринку.

Регулювання фінансового ринку. Законодавче регулювання та державне управління процесами на фінансовому ринку. Фінансове право як сукупність юридичних норм, що визначає права та обов'язки відносин, що виникають на фінансовому ринку.

Регулювання фінансового ринку в країнах з розвинутою ринковою економікою. Наднаціональні органи регулювання фінансових ринків. Рекомендації «Групи 30» - незалежних експертів з питань фінансового ринку. Законодавство з питань фінансового ринку у США та Великобританії. Зарубіжний досвід боротьби з ціновими маніпулюваннями на фінансових ринках.

Перспективи розвитку регулювання фінансового ринку в Україні. Законодавство з питань регулювання фінансового ринку в Україні: концепція розвитку фінансового ринку, основні принципи обігу цінних паперів, захист прав інвестора, формування інфраструктури ринку.

Фінансові посередники. Фінансові інститути та їх різновиди. Ринок фінансового посередництва як складова фінансового ринку. Загальне поняття фінансового посередництва.

Послуги, що надаються фінансовими посередниками: послуги з оцінки ризику та розміщення цінних паперів на фінансовому ринку; агентські послуги; лізинг; факторинг; брокерська та дилерська діяльність.

Політика фінансових посередників на фінансовому ринку. Управління активами, зобов'язаннями і капіталом. Перспективи розвитку ринку фінансового посередництва в Україні.

Процентні ставки та їх структура. Ціноутворення на фінансовому ринку. Структура процентних ставок. Зміна вартості грошей в часі та методи визначення вартості грошових потоків, що генеруються фінансовими інструментами. Облік фактору часу у фінансових розрахунках. Прості відсотки. Складні відсотки. Вплив інфляції на результати фінансових розрахунків. Облік інфляції у фінансових розрахунках.

Ризик і ціна капіталу. Сутність ризику та причини його виникнення. Ризик систематичний і несистематичний. Методи визначення ризику фінансових інструментів. Модель оцінки капітальних активів, її фінансове значення. Ризик і доходність цінних паперів. Теорія вибору раціонального портфеля Г. Марковича. «Ефективний портфель». Теорія В. Шарпа. Лінія характеристики цінних паперів. Лінія ринку капіталів. Лінія ринку цінних паперів. Модель арбітражного ціноутворення Росса.

Ринок облігацій як складова ринку капіталів. Ринок капіталів його економічна природа та структура. Функції та суб'єкти ринку капіталів. Значення ринку капіталів для процесу заощадження капіталу.

Фондовий ринок як складова ринку капіталів. Функції фондового ринку. Інструменти фондового ринку. Ринок облігацій. Види облігацій. Казначейські облігації і розписки. Випуск та розміщення облігацій. Прибутковість по облігаціях. Ціна (курс) облігацій.

Ринок пайових цінних паперів. Значення ринку акцій для розвитку економіки. Акції та облігації як класичні інструменти ринку капіталів. Ринок акцій. Види акцій. Випуск, реєстрація та розміщення акцій. Ціна (курс) акції. Фактори, що впливають на рух курсів акцій. Прибуток по акціях. Фундаментальний та технічний аналіз ринку акцій. Поняття, сутність, ціль флотації. Регулятори фондового ринку. Методи флотації та фактори впливаючі на ціну акцій. Основні світові ринки акцій. Капіталізація акцій. Категорії поділу акції та їх призначення. Інвестиційні сертифікати. Сертифікати фондів операцій з нерухомістю (сертифікати ФОН). Приватизаційні папери.

Ринок похідних фінансових інструментів. Економічна сутність похідних фінансових інструментів та їх класифікація. Види фінансових інструментів. Ринок похідних фінансових інструментів як складова частина сучасного фінансового ринку. Історія виникнення та розвитку ринку строкових угод.

Характеристика основних похідних фінансових інструментів. Форвардні контракти. Визначення і види форвардних угод. Переваги та недоліки форвардних контрактів.

Механізм укладання ф'ючерсних угод. Основні принципи ціноутворення у форвардних і ф'ючерсних контрактах. Відмінності між ф'ючерсами і форвардами.

Визначення та види опціонів. Опціон на купівлю«put». Опціон на продаж«call». Угоди «кеп», «флор», «колар». Свопконтракти та їх види.

Грошовий ринок і ринок банківських позик. Грошовий ринок як складова частина фінансового ринку, ринок високоліквідних короткострокових фінансових активів. Фінансові інструменти грошового ринку. Суб'єкти грошового ринку. Попит та пропозиція на грошовому ринку. Функції грошового ринку.

Обліковий ринок та його особливості. Фінансові інструменти облікового ринку та їх характеристика.

Характеристика міжбанківського ринку. Операції на міжбанківському ринку. Міжбанківський ринок як складова грошового ринку.

Розвиток грошового ринку в Україні. Операції відкритого ринку. Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП).

Характеристика облікового ринку та його особливості.

Валютний ринок. Валютний ринок та його сутність. Структура валютного ринку. Суб'єкти валютного ринку та їх класифікація. Характерні риси суб'єктів валютного ринку.

Об'єкт валютного ринку - валюта. Поняття конвертованості валюти. Класифікатор іноземних валют. Валютний курс. Теорія паритету купівельної спроможності. Види валютних курсів. Форми впливу держави на організацію міжнародних розрахунків. Валютні операції та їх групування.

Стратегія валютного арбітражу. Міжнародні розрахунки та їх форми. Основні інструменти валютного ринку. Міжбанківський, клієнтський та біржовий ринки. Функції валютного ринку. Особливості валютного ринку в Україні.

Фондова біржа та біржові операції. Історія розвитку бірж та основи їх організації у країнах з розвинутими ринковими відносинами. Фондова біржа як організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами. Види фондових бірж. Біржові операції. Основи організації та роботи біржі.

Біржовий ринок України. Учасники біржового ринку Порядок проведення операцій на фондовій біржі. Біржова і позабіржова торгівля цінними паперами в Україні.

Індикатори фондового ринку - фондові індекси та рейтинги. Сутність біржового індексу. Методологічні прийоми розрахунку індексів. Функції фондових індексів. Приклади розрахунку фондових індексів. Рейтинги фондового ринку та їх застосування.

Фундаментальний і технічний аналіз. Основи фундаментального аналізу, підходи до прогнозування руху курсів валют. Фактори впливу на валютні курси: макроекономічні, політичні, і психологічні. Макроекономічні індикатори валютного ринку. Календар подій та індикаторів: GNP і GDP, IndustrialProduction, CapacityUtilization, FactoryOrders, DurableGoodsOrder, Businessinventories, Constructiondata, Дефіцит державного бюджету, Tradebalance, Odr - officialdiscount rate, Ppi - producerpriceindex, Cpi - consumerpriceindex, Грошова маса, Unemploymentrate.

Аналіз пов'язаних ринків. Центральні банки та їх вплив на ринок forex, Федеральна резервна система США (Federal Reserve, Fed), Банк Англії (BANK OF ENGLAND, BOE), Європейський Центральний Банк (ECB), Банк Японії (BANK OF JAPAN, BOJ).

Література

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3480-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#top>. — Загол. з екрану.
2. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків. Закон України від 30 жовт. 1996 р. № 2180-IX [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> — Загол. з екрану.
3. Еш С.М. Фінансовий ринок. Навч. посіб. 2-ге вид. — К.: Центр учбової літератури, — 2019. — 528 с.
4. Фінансовий ринок навч. пос. / В. В. Клименко, Л. М. Акімова, Л. М. Докієнко // за ред. В. І. Павлова; — К. : 2019. 358 с.
5. Фінансовий ринок: Навч. посібник за заг. ред. Арутюнян С.С. / Арутюнян С.С., Добриніні Л.В. та інші. — К.: Гуляєва В.М., 2018. — 484с.
6. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. — К.: «Знання – Пресс», 2015. 535 с.
7. Стратегія фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf

4. СТРАХУВАННЯ

4.1. Загальна теорія страхування.

Сутність страхування як економічної та історичної категорії, його роль у соціально-економічному перетворенні суспільства та специфічні ознаки страхування, що відрізняють його від інших економічних категорій. Суб'єкти, об'єкти та функції страхування. Принципи і роль страхування в умовах ринкової економіки.

Класифікація страхування.

Страхові ризики та їх оцінювання. Сутність страхових ризиків, їх основні характеристики, види та методи оцінювання. Поняття страхового тарифу, його структура й порядок розрахунку.

Страховий ринок. Сутність страхового ринку, принципи його функціонування. Види страхових ринків. Класифікація страхових ринків.

Державне регулювання страхової діяльності. Необхідність та значення державного регулювання. Ліцензування страхової діяльності. Договори страхування та їх особливості.

4.2. Страхова організація та її діяльність.

Страхова організація. Поняття страхової організації. Діяльність страхової організації. Зміст основних принципів управління страховою компанією та послідовність її державної реєстрації.

Особисте страхування. Сутність та необхідність особистого страхування. Класифікація особистого страхування за підгалуззями. Страхування життя. Страхування від нещасних випадків. Медичне страхування. Пенсійне страхування.

Майнове страхування. Сутність та структура майнового страхування. Види майнового страхування та особливості їх проведення, порядок і принципи здійснення страхування майна. Класифікація об'єктів майнового страхування. Страхування майна юридичних осіб. Страхування домашнього майна. Страхування автотранспортних засобів. Страхування кредитів.

Страхування відповідальності. Сутність страхування відповідальності та його види. Об'єкти страхування, порядок встановлення страхової суми, визначення збитків та їх відшкодування. Страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Страхування професійної відповідальності.

Перестраховання та співстраховання. Економічний зміст перестраховання та його значення. Пропорційна та непропорційна форми проведення перестраховувальних операцій. Методи перестраховання та сутність співстраховання. Порядок здійснення перестраховувальних операцій.

Доходи, витрати і прибуток страховика. Сутність фінансової діяльності, доходи і витрати страховика. Джерела доходів та витрат страховика у відповідності до видів діяльності, а також порядок формування та використання його прибутку. Порядок оподаткування страхової діяльності, враховуючи відмінності та специфіку страхування порівнюючи з іншими галузями господарської діяльності.

Фінансова надійність страхової компанії. Фінансова стійкість страховика і страхові резерви. Сутність фінансової надійності страховика та основні її ознаки. Чинники забезпечення фінансової надійності страховика. Порядок формування та

використання страхових резервів. Показники фінансової стійкості страховика. Інвестиційна діяльність страховика і його тарифна політика.

Література

1. [Конституція України від 28 червня 1996 року](#)
2. [Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року](#)
3. [Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" № 2664-III від 12 липня 2001 року](#)
4. [Закон України "Про страхування" № 86/96-ВР від 07 березня 1996 року](#)
5. [Постанова Правління Національного банку України від 02 грудня 2021 року № 128 "Про затвердження Положення про порядок нагляду на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами"](#)
6. Базилевич В. Д. Страхування: підруч. / [кер. авт. кол. і наук. ред. В. Д. Базилевич] - К.: Знання, 2011. - 608 с.
7. Базилевич В.Д., Базилевич К. С. Страхова справа. 11-те вид. — К.: Знання, КОО, 2013. – 250 с.
8. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. – К.: Знання, КОО, 2011. – 374 с.
9. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури. - 2011. – 376 с.
10. Комплексна програма розвитку фінансового сектора України до 2020 року : Постанова правління Національного банку України від 18.06.2015 р. № 391. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>
11. Кропельницька С. О., Щур Р.І. Страхування. Навчально-методичний посібник для студентів заоч. форми навч. напрямів підготовки «Фінанси і кредит», «Облік і аудит». – Івано- Франківськ: ПП Бойчук, 2012. – 134 с.
12. Кропельницька С.О., Плещ І.І. Страхові послуги : навч. посіб. / С.О.Кропельницька, І.І.Плещ. – Івано Франківськ: ДВНЗ —Прикарпатський національний ун-т ім.В.Стефаника, 2013. – 390 с.
13. Осадець С.С. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С.Осадець. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. — 599 с.
14. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки. Асоціація «Українська федерація убезпечення». URL: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.
15. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Лобова О.М., Нечипоренко В.І., Тлуста Г.Ю., Шолойко А.С. та ін.]; За ред. В.Д. Базилевича – К.: Логос, 2014. – 496 с.
16. Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В. та ін.; За загальною редакцією проф. Внукової Н.М. — Харків: Бурун Книга, 2004. — 376 с
17. Фисун В. І. Страхування. Навч. посіб. / Фисун В. І., Ярова Г. М. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.

5. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

5.1. Активи та їх фінансове забезпечення.

Основні засоби підприємства. Економічна природа основних засобів. Склад, структура основних фондів підприємства. Грошова оцінка основних фондів. Знос і амортизація основних фондів. Оренда основних фондів. Джерела фінансування. Ефективність використання основних засобів. Сутність і склад капітальних вкладень. Лізинг як форма фінансування відтворення основних засобів.

Нематеріальні активи. Сутність нематеріальних активів і їх роль в господарській діяльності підприємств. Класифікація нематеріальних активів. Порядок фінансування нематеріальних активів. Методи нарахування амортизації. Значення і роль нематеріальних активів в діяльності суб'єктів господарювання.

Управління оборотними активами. Сутність оборотних засобів. Склад, структура та кругообіг оборотних засобів на підприємстві. Нормування як метод оптимізації оборотних активів. Джерела фінансування оборотних активів. Взаємозв'язок оборотних активів з рухом грошових потоків. Політика залучення оборотних засобів. Значення ефекту фінансового важеля в оптимізації структури оборотних засобів. Показники використання ефективності оборотних активів. Контроль за використанням оборотних засобів на підприємстві.

5.2. Грошові доходи і фінансові результати від господарської діяльності підприємств.

Виручка від реалізації продукції, товарів, послуг. Сутність виручки від реалізації. Склад та структура виручки від реалізації. Фактори формування виручки від реалізації та методи її розрахунку. Способи визначення виручки від реалізації, її планування. Напрями розподілу виручки від реалізації. Управління дебіторською заборгованістю та її класифікація. Шляхи збільшення виручки від реалізації продукції, товарів, послуг.

Прибуток підприємства. Економічна природа прибутку. Прибуток як фінансова категорія. Функції прибутку в ринковій економіці. Операційний аналіз на підприємстві. Формування прибутку від різних видів діяльності. Планування прибутку від реалізації продукції. Запас фінансової міцності підприємства. Принципи розподілу прибутку. Напрями використання прибутку. Економічні фактори впливу на формування прибутку. Оподаткування прибутку. Шляхи збільшення прибутку підприємств.

Рентабельність підприємств. Сутність рентабельності. Характеристика системи показників рентабельності. Методи визначення рентабельності. Поріг рентабельності. Факторний аналіз динаміки рентабельності. Основні шляхи збільшення рентабельності підприємств.

5.3. Оцінювання фінансового стану підприємств.

Фінансовий стан підприємства, методи його оцінки. Методи фінансового аналізу. Методика аналізу фінансово - господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Особливості інформаційно-облікової політики підприємств державного і комунального секторів економіки. Прийоми фінансового аналізу. Фінансова звітність.

Показники фінансового стану підприємств. Ділова активність підприємства. Ліквідність підприємства. Майновий стан підприємства. Платоспроможність підприємства. Фінансова стійкість підприємства. Фінансовий стан підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємств. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. Оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства. Оцінка фінансової стійкості підприємства. Оцінка дебіторської заборгованості підприємств. Оцінка фінансових зобов'язань підприємств.

5.4. Фінансове планування на підприємствах.

Фінансова стратегія підприємств. Зміст і методи фінансового планування. Балансовий метод. Нормативний метод. Розрахунково-аналітичний метод. Метод оптимізації планових рішень. Метод моделювання.

Система фінансового планування на підприємстві. Прогнозування або перспективне (стратегічне) фінансове планування. Бізнес-план підприємств - зміст, застосування і порядок складання. Бізнес-план інвестиційних проектів підприємств - зміст, застосування і порядок складання. Поточне фінансове планування. Оперативне фінансове планування. Оперативний фінансовий план. Платіжний календар. Податковий календар. Касовий план. Бюджетування.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV.
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовт. 2018 р. № 2597-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>. — Загол. з екрану.
3. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства затверджено Наказом Міністерства економіки України 19.01.2006 № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361).
4. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>. — Загол. з екрану.
5. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств ратверджено наказом Міністерства економіки України від 6 вересня 2006 р. № 290.
6. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів, затверджено Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку 31.08.2010 № 73.
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73.
8. Положення про порядок складання річного фінансового плану державним підприємством: Затверджено наказом № 277 Міністерства економіки України від 25.12.2000 р.

9. Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки : наказ Міністерства економіки України 21.06.2005 № 173 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 16.03.2009 № 216) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0729-05>. — Загол. з екрану.
10. Про затвердження Порядку проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків, та підготовки на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновків про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства: Наказ Міністерства юстиції України від 26.02.2013 № 327/5 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0331-13>. — Загол. з екрану.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 "Нематеріальні активи": Затверджено наказом № 242 Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 "Витрати": Затверджено наказом № 318 Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»: Затверджено наказом № 246 Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р.
14. Положення, (стандарт) бухгалтерського обліку М № 7 "Основні засоби": Затверджено наказом № 92 Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р.
15. Фінанси підприємств: Підручник / [Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — Восьме вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2013. — 519 с.
16. Фінанси підприємств у схемах і таблицях : навч. посіб. / Юрій Е.О., Корбутяк А.Г., Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Сокровольська Н.Я. – Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2021. – 109 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Кожен варіант завдання фахового вступного випробування складається з двох частин:

- 1) теоретичне завдання, яке включає 14 тестів;
- 2) 2 розрахунково-аналітичних завдання.

Вірні відповіді в завданнях фахового вступного випробування підлягають закреслюванню в аркуші відповіді.

Кожен тест теоретичного завдання – закритої форми з множинним вибором (декілька правильних відповідей).

Кожен тест теоретичного завдання оцінюється наступним чином:

- 1) повна вірна відповідь
(відмічено всі вірні відповіді та не вказані невірні відповіді) – 10 балів
- 2) неповна вірна відповідь
(відмічено більше вірних відповідей,

ніж невірних відповідей)	–	7 бали
3) кількість вказаних вірних відповідей дорівнює кількості невірних відповідей	–	5 бали
4) неповна невірна відповідь (відмічено невірних відповідей більше, ніж вірних відповідей)	–	2 бали
5) повністю невірна відповідь (усі відповіді дано невірно або не відмічено відповідей по тесту)	–	0 балів

Закреслення всіх варіантів відповідей на тестові питання на Аркуші відповіді не допускається та прирівнюється до 0 балів.

Кожне розрахунково-аналітичне завдання містить одну вірну відповідь, яка оцінюється в 30 балів (у випадку невірної відповіді – 0 балів).

Максимальна можлива сумарна кількість набраних вступником балів за виконання теоретичних та розрахунково-аналітичних завдань складає 200 балів.

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка фахового вступного випробування складає не менше 100 балів.

Голова предметної екзаменаційної комісії

Марина КУДІНОВА

Затверджено на засіданні
приймальної комісії
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
протокол №2 від 15 квітня 2024 року

Відповідальний секретар приймальної
комісії Сергій ЄЛЬЦОВ